

10.5.2021

Eduskunnan sivistysvaliokunta

SiV@eduskunta.fi

Viite Sivistysvaliokunta tiistai 18.05.2021 klo 12.00 / VNS 1/2021 vp / Asiantuntijapyyntö

VNS 1/2021 vp Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko

1. Lausunnon antaja

SASKY koulutuskuntayhtymä, Ratakatu 36, 38210 Sastamala

SASKY koulutuskuntayhtymä on Suomen 13. suurin ammatillisen koulutuksen järjestäjä, joka toimii kolmen maakunnan alueella Pirkanmaalla, Satakunnassa ja Keski-Suomessa. Lisäksi SASKY koulutuskuntayhtymä on toiseksi suurin Tampereen ammattikorkeakoulun (TAMK) omistaja.

SASKY koulutuskuntayhtymän jäsenkunnat ovat Huittinen, Hämeenkyrö, Ikaalinen, Juupajoki, Keuruu, Kihniö, Kokemäki, Multia, Mänttä-Vilppula, Parkano, Punkalaidun, Ruovesi ja Sastamala. Tämän lisäksi SASKY koulutuskuntayhtymällä on oppilaitos Tampereella. SASKY koulutuskuntayhtymä ylläpitää yhdeksää oppilaitosta; Ammatti-instituutti lisakkia, Huittisten ammatti- ja yrittäjäopistoa, Ikaalisten kauppaoppilaitosta, Ikaalisten käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta, Karkun kotitalous- ja sosiaalialan oppilaitosta, Mäntän seudun koulutuskeskusta, Tampereen palvelualan ammattiopistoa, Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitosta ja Vammalan ammattikoulua. Lisäksi SASKY koulutuskuntayhtymä järjestää yleissivistävää koulutusta Ikaalisten lukiossa, Pirkanmaan aikuislukiossa, Ruoveden lukiossa, Petäjä-opistossa (kansalaisopisto) ja Ylä-Satakunnan musiikkiopistossa.

2. Lausunto

Yleistä

SASKY koulutuskuntayhtymä (Sasky) pitää hyvänä asiana, että koulutuspoliittinen selonteko on laadittu ja on ollut koulutuksen järjestäjillä lausuttavana. Koulutus, jos mikä, edellyttää pitkäjänteistä suunnittelua ja kehittämistä ja tästä johtuen koulutuspoliittinen selonteko on tärkeä. Koulutuspoliittisen selonteon toimenpidesuunnitelman tulee olla selkeä ja velvoittava.

Koulutuksen suunnittelulle ja kehittämiselle on tärkeä lähtökohta, että toimijoilla on autonominen asema ja järjestämismuotoneutraliteetti.

Toisen asteen koulutuksen ja korkeakouluasteen välistä yhteistyötä tulee kehittää ja hallinnollisia esteitä poistaa. Lisäksi tulee mahdollistaa yhteiset kattavat kehittämishankkeet

(ESR/EAKR- tai ns. Horisonttirahoitukset). Toivottavaa on, että osana koulutuspoliittista selontekoa sekä konkreettista toimeenpanosuunnitelmaa otetaan huomioon uusien opiskelijoiden tuonti ETA-alueiden ulkopuolelta toiselle asteelle ja korkeakouluille.

Pidämme hyvänä tasa- ja yhdenvertaista koulutusta sekä mahdollisuutta hankkia koulutusta lähellä kotia erityisesti perusopetuksen päättävien osalta. Tärkeää on tukea rahoituksellisesti ja toiminnallisesti ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen järjestäjien yhdistämistä huomioiden alueen tarpeet ja kehittämismahdollisuudet (ikäluokakehitys).

Mikäli halutaan pitää maaseutu ja pienemmät seutukaupungit asuttuna, tulee mahdollistaa rahoituksellisesti ja toiminnallisesti kattavat opetuspalvelut järjestämismuotoneutraaliteetisti. Siihen, miten mahdollistetaan se, että vähintään 50 % ikäluokasta suorittaa korkeakoulututkinnon, tarvitaan ammatillisen ja lukiokoulutuksen sekä ammattikorke- ja yliopistokoulutuksen tiivistä yhteistyötä. Lähtökohtana tulee olla opiskelijoiden työllistyminen koulutusta vastaaviin tehtäviin. Toisen asteen ja korkeakoulun yhteistyötä tulee kehittää ja syventää, raja-aitoja tulee madaltaa sekä nopeuttaa opintopolkuja. Korkeakoulujen ja toisen asteen koulutuksen järjestäjien tulee syventää hankeyhteistyötä ja vastata yhteistyössä maakuntien isoista hankekokonaisuuksista.

Rahoitus

Toisen asteen koulutuksen rahoituksen lisäystarvetta lähivuosina aiheuttavat erityisesti oppivelvollisuuden laajentuminen ja oppivelvollisten toisen asteen koulutuksen maksuttomuus 20 ikävuoteen asti. Nämä muutokset tulevat nostamaan opiskelijamäärää sekä opiskelijakohtaisia kustannuksia. Lisäksi aikuiskoulutukseen kohdistuu voimakkaasti lisäystarpeita työelämän osaamistarpeiden voimakkaasti muuttuessa ja työvoiman kohtaanto-ongelmien yhä jatkuessa.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on koulutussektorin monimutkaisin. Kertoimia on kaikkiaan reilut 30, viimeisimpänä tuli voimaan maksuttomuuskerroin vuoden alusta ja heinäkuun alusta tulee työelämäpalaute kertomineen. Ammatillisen koulutuksen rahoitus koostuu yhdestä valtion talousarviomäärärahasta, joka jaetaan suhteellisesti koulutuksen järjestäjien kesken. Rahoitusjärjestelmää on entisestään sekoittanut lukuisat rahoitushaut. Rahoituksen ohjausvaikutus on heikentynyt ja samalla koulutuksen järjestäjien rahoituksen määräytyminen on tullut epäselväksi ja tarvittava pitkäjänteisyys rahoituksen tasosta ja määrästä puuttuu. Yhdessä rahoituksen tasoleikkausten kanssa tämä vaikeuttaa toiminnan pidemmän aikavälin suunnittelua ja toteuttamista. Hankerahoituksen osuus on lisääntynyt ja se työllistää suhteessa rahoituksen määrään erittäin paljon.

Toisen asteen perustehtävänä on antaa valmiudet jatko-opintoihin sekä lukiosta että ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisen koulutuksen tehtävä on antaa valmiudet opiskeltavan ammatin vahvaan perusosaamiseen. Pitkäkestoinen ja riittävä rahoitus antavat perustan saavuttaa edellä mainitut tavoitteet.

Vahva yleissivistys on demokraattisen yhteiskunnan säilymisen turva. Väestörakenteen muutos, joka on tyhjentämässä harvaan asuttuja seutuja, aiheuttaa ongelmia kunnille

10.5.2021

laadukkaan opetuksen järjestämisessä. Miten turvata laadukkaan koulutuksen saavutettavuus?

Tulee tehdä rakenteellisia uudistuksia ja luoda riittävän suuria vapaan sivistystyön ylläpitäjiä tai yhdistää vapaa sivistystyö osaksi alueella toimivia koulutuksen järjestäjiä. Vapaalla sivistystyöllä on tulevaisuudessa mahdollisuus olla entistä merkittävämpi osa koko suomalaisen koulutuksen kenttää. Toiminnan rahoitusta tulee kehittää enemmän ennakoivaan suuntaan, jolloin koulutuksen suunnittelua on mahdollista tehdä pitkäjänteisemmin.

Lukiokoulutuksen kokonaisvaltainen rahoituksen uudistaminen on toteutettava välittömästi. Toiminnan lähtökohtana tulee olla opiskelijoiden parhaaksi rakennettava kokonaisuus huomioiden alueelliset mahdollisuudet. On luotava kannustava rahoituksellinen elementti ns. ammatilukiokoulutukseen pystyäksemme vastaamaan työelämän osaamisvajeeseen ja kysyntään. Kaksois- tai kolmoistutkintojen (ammatilukiotoiminnan) rahoitusta on vahvistettava ja turvattava rahoitus lukion uusiin velvoitteisiin (LOPS2021) vastaamiseksi: työelämäyhteistyö, yrittäjyyden edistäminen, vahva korkeakouluysteistyö sekä kansainvälinen toiminta.

Opintojen kehittäminen lisäämällä mahdollisuuksia yhdistää opintoja nykyistä joustavammin, tukee vahvasti tavoitetta yksilöllisiin opintopolkuihin. Toisen asteen tutkintojen tulee antaa valmiuksia yrittäjyyteen ja yrittäjänä toimimiseen. Tavoitteita tuetaan rahoitusjärjestelmän muutoksella. Rahoitusjärjestelmää tulee kehittää ja yksinkertaistaa, jotta läpinäkyvyys ja ennustettavuus lisääntyvät. Myös harvinaisten alojen koulutus tulee turvata riittävällä rahoituksella. Lisäksi erilliset valtionosuudet ja erityisavustukset tulee laittaa osaksi kokonaisrahoitusta ja jakaa koulutuksen järjestäjille perustuen vuosittaisiin kehittämissuunnitelmiin. Koulutuksen järjestäjille tulee jatkossakin varmistaa laajentuneen oppivelvollisuuden edellyttämä rahoitus täysimääräisesti.

Sote- ja maakuntauudistuksen myötä toisen asteen koulutuksen merkitys kunnissa kasvaa merkittävästi. Sosiaali- ja terveysalan hoitajamitoituksen tuoman työvoimatarpeen lisäksi alan eläköityminen ja huoltosuhteen muutos sekä kasvukeskuksissa maan sisäinen muuttovoitto lisäävät hoivapalvelujen ja lähihoitajien tarvetta esimerkiksi Pirkanmaalla. 0,7 hoitajamitoitukseen on pysyttävä vastaamaan muun muassa koulutuksen keinoin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien on syytä kohdentaa riittävästi koulutuspaikkoja hyvin työllistävälle ammattialoille ja yhdessä rakennettava vahvoja kumppanuuksia yritys- ja elinkeinoelämän kanssa kehittäen yhteisesti omistettuja oppimisympäristöjä, joissa tehdään aitoja alihankintatöitä työelämän tarpeisiin. Yritysyhteistyöllä parannetaan eri alojen vetovoimaisuutta.

Työvoimakoulutuksen kokonaisuus tulee siirtää yhden hallinnoijan eli Opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. ELY-keskuksen rahoittamat Rekry-, Muutos- ja Täsmä-koulutukset tulee siirtää Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalle ja niihin tulee varata riittävä rahoitus. Koulutuspalveluilla ei vain reagoida osaamistarpeisiin, vaan myös kehitetään yritysten ja työpaikkojen toimintaa. Näin koulutuksen avulla pystytään kehittämään yritysten liiketoimintakasvuedellytyksiä sekä tarjoamaan työikäiselle väestölle

10.5.2021

motivoitunut opiskelutapa ammatillisen koulutuksen hankkimiseksi tai osaamispääoman lisäämiseksi ja laajentamiseksi olemassa olevan työn sisällön muutoksissa.

Kuntien työllisyyden ratkaisumalli perustuu pohjoismaiseen työllisyydenhoidon malliin, kuntakokeilujen kokemuksiin ja on luotu kuntien edustajien kanssa vastaamaan erilaisten kuntien tarpeisiin. Työllisyyden kuntakokeilua tulee vahvistaa ja tehdä palvelut yhden luukun periaatteella sekä työnhakijoille että työnantajille helpoiksi ja selkeiksi.

Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja toimivat oppimispolut vaativat erillisrahoitusta sekä maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opetuksen opetushenkilöstön osaamisen vahvistamista. Osaamisen hankkimisen jälkeen on myös turvattava joustava siirtyminen työelämään ja näin myös turvataan työperäinen maahanmuutto.

Opiskelijoiden kokonaisvaltainen hyvinvointi

Opiskelijahuollon toteutuksessa on tärkeää, että työntekijät ovat fyysisesti oppilaitoksissa ja palvelut ovat lähellä opiskelijaa. Opiskelijahuollon tulee olla oppilaitosjohtoon koordinoimaa. Ammatillisen koulutuksen opiskelijahuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden oppimista, fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. Lisäksi tulee huolehtia oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista sekä oppimisympäristön terveellisyydestä ja turvallisuudesta. Ennaltaehkäisevän toiminnan tulee olla opiskelijahuollon painopisteenä. Opiskelijahuoltoa tulee järjestää monialaisessa yhteistyössä opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Opiskelijahuoltoa tulee toteuttaa yhteistyössä opiskelijoiden, heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa. Opiskelijahuolto kuuluu kaikkien oppilaitoksissa työskentelevien ja opiskelijahuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtäviin. Opiskelijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden varmistamiseksi tarvitaan nykyistä enemmän tavoitteellisia toimenpiteitä, resursseja ja asiantuntijayhteistyötä.

Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostaminen on osa yhteiskuntatakuuta. Erityisinä painopisteinä ovat koulutuksen nivelvaiheiden (peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen, ammatillisesta koulutuksesta korkea-asteelle ja ammatillisesta koulutuksesta työelämään) hyvät käytänteet, niiden jakaminen ja uusien moniammatillisten nivelvaiheyhteistyömallien kehittäminen sekä laajempi x+y -mallien käyttö. Tämän lisäksi tulee panostaa opiskelijoiden sitouttamiseen heti opintojen alkuvaiheessa. SASKY koulutuskuntayhtymässä on Tutor-opettaja –toimintamalli, jolla tehostetaan ryhmäytymistä ja rästitehtävien tekemistä sekä tuetaan opiskelijan itseohjautuvuutta. Tämän lisäksi on kehitetty tukitoimia keskeyttämisuhan alla olevien opiskelijoiden opintojen loppuun saattamiseksi ja opiskelijan oman elämänhallinnan ja työkyvyn ylläpitämiseksi.

Varhainen puuttuminen oppimista haittaaviin seikkoihin on kaiken lähtökohta eli riittävät resurssit varhaiskasvatukseen ja riittävän pienet ryhmäkoot. On parempi rakentaa kestävä perusta kuin myöhemmin lisätä tukea. Perusopetuksen tasalaatuisuus ja riittävä taso ovat edellytys toisen asteen opintojen onnistuneelle ja sujuvalle suorittamiselle. Käytetään koko arvosteluasteikkoa 4-10.

10.5.2021

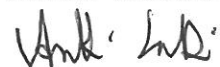
Opiskelijoiden elämänhallintataidoissa saattaa olla suuria puutteita ja näihin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Näistä keskeisimpänä tulee ottaa huomioon oman työkyvyn ylläpito ja sen kehittäminen. Tämän lähtökohdan huomioiminen ja tukeminen auttavat monien muiden valmiuksien kehittämisessä. Kouluterveyskyselyt vuosien ajalta osoittavat, että ammattikoululaisten terveystottumukset kaipaavat lisähuomiota. Oppiaineen ”Työkyvyn ylläpitäminen, liikunta ja terveystieto” laajuus on kaksi osaamispiirittävää. Työn taotukseen ja työergonomiaan liittyvää koulutusta tulisi sisällyttää ammattiaineiden yhteyteen liikunnan lisäämiseksi. Työkyvyn ylläpitoa tukisi liikunnan ja terveystiedon integrointi ammattiaineiden sisään. Tämä voisi parhaimmillaan edesauttaa myös oppimista. Lisäksi on hyvä huomioida liikunnan yhdistävä vaikutus ja ryhmähengen kehittyminen. Nämä voivat olla merkittävässä asemassa yhteenkuuluvuuden kokemisessa ja syrjäytymisen ehkäisyssä.

SASKY koulutuskuntayhtymä on ollut aktiivisena toimijana ammattiosaajan työkykypassin kehittämisessä ja käytäntöön viemisessä. Ammattiosaajan työkykypassin avulla tuetaan opiskelijan ammatillista kasvua ja kehittymistä sekä vastataan oman alan työkykyhaasteisiin esim. työturvallisuuden ja -ergonomian osalta. Opiskelijaa motivoidaan ja ohjataan omaehtoiseen toimintaan ja työkyvyn ylläpitoon sekä terveyttä edistävään liikuntaan. Työkykypassilla opiskelija voi osoittaa työnantajalle olevansa kiinnostunut omasta hyvinvoinnistaan huolehtimisesta ja näin vahvistaa omaa asemaa työmarkkinoilla. Suoritetujen työkykypassien määrä on yksi SASKY koulutuskuntayhtymän talousarvion indeksiluvuista.

3. Päiväys ja allekirjoitus

Sastamalassa 10.5.2021

SASKY koulutuskuntayhtymä

Antti Lahti
kuntayhtymäjohtaja

Lisätietoja Kuntayhtymäjohtaja Antti Lahti, antti.lahti@sasky.fi, puh. 050 340 6221